

Hoitotyön opiskelijoiden ammattitaitoa edistävä harjoittelu – opiskelijaohjaukseen yhteydessä olevat tekijät

Tohmola Anniina, TtM, lehtori, Lapin ammattikorkeakoulu

Tuomikoski Anna-Maria, TtT, yliopettaja, Oulun ammattikorkeakoulu

Asiasanat: Hoitotyö, ammattitaitoa edistävä harjoittelu, opiskelijaohjaus, hoitotyön opiskelija

Tausta

Suomalainen sairaanhoitajakoulutus on 210 opintopisteen laajuinen kokonaisuus (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014, 20§) ja sairaanhoitajaksi voi opiskella 22 ammattikorkeakoulussa ympäri Suomea (Opetushallituksen tilastopalvelu Vipunen, 2020). Opinnot sisältävät 90 opintopisteen verran ammattitaitoa edistävää harjoittelua, josta 15 op toteutetaan opinnäytetyönä (Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:24). Ammattitaitoa edistävä harjoittelu toteutuu sosiaali- ja terveystieteiden organisaatioissa, joissa tavoitteena on tarjota riittävästi opiskelijan ammattitaitoa kehittäviä oppimiskokemuksia. Harjoitteluun kuuluu opiskelijan ammatillisuuden, osaamisen ja työelämätaitojen kehittäminen sekä organisaation toimintatapojen omaksuminen (Opiskelijaohjauksen laatusuosituksien 2017, 3,6).

Opiskelijoiden ohjaajina toimivat organisaatioiden hoitotyön ammattihenkilöt ja ohjaussuhde luo perustan opiskelijan oppimiselle harjoittelun aikana. Opiskelijaohjaajan on todettu olevan merkittävin henkilö opiskelijan oppimisen tukijana ja ammatillisuuden kehittäjänä ammattitaitoa edistävässä harjoittelussa. Näin ollen opiskelijaohjaajilla tulee olla monialaista osaamista opiskelijoiden ohjauksessa. Ohjausosaamiseen sisältyy reflektiivisen ohjaussuhteen luominen, yksilöllisten osaamistavoitteiden asettaminen ja vastuunottamiseen ohjaaminen, kokonaisvaltaisen hoitotyön ohjaaminen, opiskelijan oppimisprosessin tukeminen, palautteen antaminen ja vastaanottamisen sekä opiskelijälähtöisen arvioinnin toteuttaminen (Tuomikoski, Ruotsalainen, Mikkonen & Kääriäinen 2020,10). Opiskelijaohjausta tukevat opiskelijan

yhdessä ohjaajan kanssa laatimat oppimistavoitteet. Ne auttavat myös tunnistamaan opiskelijan omia oppimistarpeita. (Karjalainen ym. 2015, 189; Tuomikoski ym. 2020,10.)

Suomessa opiskelijaohjaajilta ei edellytetä ohjaajakoulutusta eikä ole määritetty tiettyä työkokemusta ennen kuin voi toimia ohjaajana. Ohjaajakoulutusta suositellaan opiskelijaohjaajan toimiville henkilöille ja niitä järjestetään koulutus- ja palveluorganisaatioiden toimesta. Koulutusten laajuuksissa, sisällöistä ja menetelmissä on alueellisia eroja. Ohjaajakoulutuksen on todettu vahvistavan opiskelijaohjausosaamista. (Tuomikoski 2020, 234; Haapa ym. 2017, 81.)

Tämä artikkeli pohjautuu Saastamoisen & Kujansuun (2019) Lapin ammattikorkeakoulun sairaanhoitajaopintoihin kuuluvaan opinnäytetyöhön, jossa haettiin ja tiivistettiin tutkimustietoa opiskelijoiden ohjaukseen yhteydessä olevista tekijöistä (n=8), sekä muihin tieteellisiin tutkimuksiin aiheesta.

Opiskelijaohjaukseen yhteydessä olevat tekijät

Saastamoinen ja Kujansuu (2019, 25-27) toteavat kirjallisuuskatsauksena toteutetussa opinnäytetyössään, että sairaanhoitajaopiskelijan saamaan ohjaukseen oli positiivisesti yhteydessä harjoitteluyksikön **myönteinen ja motivoitunut ilmapiiri, ohjaajien opiskelijaohjausosaaminen, yksilöllinen ohjaus sekä koulun ja harjoittelupaikan välinen yhteistyö ja riittävä perehdytys**. Myönteiseen ja motivoituneeseen ilmapiiriin olivat yhteydessä opiskelijamyönteisyys, kollegiaalinen suhtautuminen opiskelijoihin ja työyksikön yleinen hyvä ilmapiiri (Saarikoski, Kaila & Leino-Kilpi 2009, 165; Ruuskanen & Meretoja 2010, 49; Teuvo ym. 2017, 15). Laadukkaaseen ohjaukseen liittyi ohjaajan korkea motivaatio ohjata opiskelijoita (Tuomikoski ym. 2018, 80) ja **opiskelijaohjausosaaminen**, jota voitiin parantaa opiskelijaohjauskoulutuksella (Saarikoski ym. 2009 165; Teuvo ym. 2017, 16; Tuomikoski ym. 2020, 234). Myös tarkoituksenmukaisilla oppimiskokemuksilla oli yhteys opiskelijan myönteisen kokemuksen syntymiseen (Saastamoinen ym. 2010, 23; Kälkäjä ym. 2016, 231). Tärkeäksi koettiin myös ohjaajan **antama tuki ja palaute**, sillä riittävien ohjauskeskusteluiden todettiin lisäävän opiskelijan kokonaistyytyväisyyttä harjoitteluun. (Saarikoski ym. 2009, 171; Teuvo ym. 2017, 11.) Myös **yksilöllisesti tapahtuva ohjaus** lisäsi opiskelijan tyytyväisyyttä ja oppimishalukkuutta (Saarikoski ym. 2009, 171). Ohjauskeskusteluun käytetyn ajan todettiin olevan yhteydessä ohjaajan ohjauskeskusteluosaamiseen (Karjalainen ym. 2015, 189). **Selkeä ohjaus ja riittävä perehdytys** olivat avainsanoja harjoittelun onnistumiselle, sillä onnistuneen

opiskelijaohjauksen edellytyksiä olivat opiskelijan riittävä perehdyttäminen työyksikköön, sekä sääntöjen laatiminen harjoittelujaksolle. Hyvä yhteistyö oppilaitoksen ja harjoittelupaikan välillä edesauttoi osaltaan harjoittelun onnistumista. Opettajan ja ohjaajaan välinen yhteistyö harjoittelujaksolla todettiin olevan yhteydessä laadukkaana harjoittelun onnistumiselle. (Kälkäjä ym. 2016, 231.)

Saastamoinen ja Kujansuu (2019, 27-29) toteavat, että sairaanhoitajaopiskelijan saamaan ohjaukseen olivat negatiivisesti yhteydessä ohjaajan **heikko opiskelijaohjausosaaminen, kiire ja vähäiset ohjausresurssit sekä ohjaajan negatiivinen asenne ohjaamista kohtaan**. Ohjaajan ohjausosaamisen heikkous tuli esille erityisesti riittämättömänä kommunikaationa (Kälkäjä ym. 2016, 231), joka ilmeni viestinnän vähäisyytenä ja myös opiskelijan riittämätön kielitaito saattoi hankaloittaa kommunikaatiota ja vaikeuttaa ohjausta (Juntunen, Ruotsalainen, Tuomikoski & Kääriäinen 2016, 127). Ohjauksen liittyvät muutokset ja opettajan vähäinen tuki oli yhteydessä opiskelijoiden tyytymättömyyteen harjoitteluun. Opettajan käyttämää aikaa opiskelijan harjoittelun ohjaukseen onkin todettu vähentyneen. (Saarikoski ym. 2009, 166.) **Kiire ja riittämättömät resurssit** ilmenivät opiskelijan yksilöllisen ohjausajan vähäisyytenä, jolloin opiskelijoiden yksilöllisiä tavoitteita tai lähtötasoa ei pystytty huomioimaan tarpeeksi. Opiskelijoilla ei ollut myöskään nimettyä ohjaajaa. (Teuvo ym. 2017, 14-15.) Ohjaaja eivät pitäneet opiskelijan kanssa riittävästi ohjauskeskusteluista sekä opiskelijat kokivat, etteivät saa tarpeeksi palautetta tai riittävästi perehdytystä eikä ohjausta voitu toteuttaa tarpeeksi hyvin. Myös epäselvät ohjauskäytänteet heikensivät ohjausta. (Kälkäjä ym. 2016, 231; Teuvo ym. 2017, 13.) Oppimisympäristön resurssit koettiin liian pieniksi suhteessa opiskelijamäärään. Esimerkiksi tietokoneita ei riittänyt kaikille opiskelijoille. (Teuvo ym. 2017, 14.) Opiskelijat kokivat myös lyhyet harjoittelujaksot, työntekijöiden ja perehdytettävien opiskelijoiden liian suuren määrän opiskelijaohjauksen laatua heikentävinä tekijöinä. **Ohjaajan negatiivinen asenne opiskelijoita ja ohjausta kohtaan** näkyi opiskelijavastaisuutena ja opiskelijoiden huonona kohteluna. Negatiivinen ja ahdistava ilmapiiri oli yhteydessä heikentävästi opiskelijoiden viihtyvyyteen, motivaatioon ja tätä kautta myös oppimiseen. Opiskelijat kokivat, että eivät aina olleet työyhteisöön toivottuja sekä heihin kohdentui sanatonta negatiivista viestintää ja heitä ei aina puhuteltu omalla nimellään. (Teuvo ym. 2017, 12-13.) Ohjaajien valinnassa tulisi suosia motivoituneita ja opiskelijaohjauksesta kiinnostuneita ohjaajia (Ruuskanen & Meretoja, 2010, 49; Tuomikoski 2019, 82).

Johtopäätökset

Myönteinen ja motivoitunut ilmapiiri sekä tasa-arvoinen kohtelu ovat yhteydessä opiskelijan myönteiseen kokemukseen ammattitaitoa edistävässä harjoittelussa. Toisaalta ohjaajan ohjausosaamisen riittämättömyys, kiire ja vähäiset ohjausresurssit saattavat vaikuttaa epädullisesti ohjauksen laatuun.

Opiskelijan aktiivisuutta harjoittelussa lisäävät myönteinen asennoituminen, oppimiskokemusten tarjonta sekä oppijan itseohjautuvuus. Sairaanhoidajaopiskelijan aktiivisuutta ja asennetta voidaan vahvistaa opintojen aikana käsittelemällä kyseisiä seikkoja opetuksen ohessa tuomalla esiin ammattitaitoa edistävän harjoittelun eri osa-alueiden kriteeristöä (Opiskelijaohjauksen laatusuosituksen 2017, 6-17), jotta opiskelijan odotuksia harjoittelun suhteen voidaan paremmin realisoida.

Ohjaajan opiskelijaohjausosaamisen ja pedagogisen osaamisen kehittäminen on tärkeä ohjauksen laatua parantava tekijä (Tuomikoski, 2019, 96), tämän vuoksi ohjaajille suositeltua ohjaajakoulutusta tulisi kehittää yhdessä harjoittelua tarjoavien organisaatioiden kanssa ja tuoda enemmän esille koulutetun opiskelijaohjaajan merkitystä harjoittelun onnistumiselle. Ohjaajan riittävän ohjausosaamisen varmistamisella ja ohjaukselle riittävän ajan mahdollistamisella edistetään opiskelijan positiivista kokemusta harjoittelusta. Vuorovaikutus ohjaajan antaman tuen ja palautteen muodossa koetaan tärkeäksi kokonaistyytyväisyyteen vaikuttavana tekijänä. Ohjaajalla tulisikin olla tarpeeksi aikaa toteuttaa hyvää vuorovaikutusta opiskelijan kanssa, olla kiinnostunut opiskelijan tavoitteista ja nykyisestä osaamisen tasosta (Tuomikoski ym. 2020, 10). Parhaimmillaan hyvä harjoittelukokemus kannustaa opiskelijaa palaamaan yksikköön työskentelemään sairaanhoitajaksi valmistuttuaan. Tämän vuoksi opiskelijat olisikin tärkeää nähdä tulevaisuuden työkavereina, kohdella heitä tasavertaisena ja antaa ohjaukselle sen tarvitsema huomio.

Oppilaitoksen ja harjoittelua tarjoavien organisaatioiden välinen yhteistyö on tärkeää harjoittelun onnistumisen kannalta, joten onnistunut opiskelijaohjaus edellyttää aktiivista yhteistyötä myös ohjaavan opettajan kanssa. Yhteistyönä voidaan pitää esimerkiksi harjoittelupaikkojen helppoa varattavuutta, yhteyshenkilöiden nimeämistä, opintojen sisällön kuvaamista, sekä selkeää ja oikea-aikaista tiedottamista. Hyvä yhteistyö vähentää epäselvyyksiä oppilaitoksen ja harjoittelupaikkoja tarjoavien organisaatioiden välillä, mikä osaltaan madaltaa kynnystä avoimelle kommunikoinnille ja vahvistaa yhteistyön positiivisia vaikutuksia. Myös kehittämällä innovatiivisesti ammattitaitoa edistävää harjoittelua

yhteistyössä palvelu- ja koulutusorganisaatioiden kesken voidaan luoda uusia tapoja suorittaa harjoittelu ja saada enemmän resursseja ohjaukseen.

Lähteet:

Haapa, T., Eckardt, M., Koota, E., Kukkonen, P., Pohjamies, N. & Ruuskanen, S. 2017. Oppaan päivittäjät 2.1: Haapa, T., Halme, K., Koota, E., Kukkonen, P., Laaksonen, T., Patanen, H., Pohjamies, N. & Ruuskanen, S. HUS Opiskelijaohjauksen käsikirja 2.1. Viitattu 9.4.2020 <https://www.hus.fi/tyopaikat/opiskelijat-ja-harjoittelu/sosiaalijaterveysalanopiskelijat/terveysalan-opiskelijat/Documents/HUS%20Opiskelijaohjauksen%20käsikirja%202-1%20nettiversio.pdf>

Juntunen, J., Ruotsalainen, H., Tuomikoski, A-M. & Kääriäinen, M. 2016. Haasteelliset opiskelijaohjaustilanteet terveysalalla – Opiskelijaohjaajien käsityksiä. *Hoitotiede* 2016, 123–136.

Karjalainen, T., Ruotsalainen, H., Sivonen, P., Tuomikoski, A-M., Huhtala, S. & Kääriäinen, M. 2015. Opiskelijaohjaajien arviot omasta ohjausosaamisestaan. *Hoitotiede* 2015, 183–198.

Kälkäjä, M., Ruotsalainen, H., Sivonen, P., Tuomikoski, A- M., Vehkaperä, A. & Kääriäinen, M. 2016. Opiskelijaohjauskäytännöt, -resurssit ja ohjaajat terveysalalla: Opiskelijaohjaajien näkökulma. *Hoitotiede* 2016, 229–242.

Opetushallituksen tilastopalvelu Vipunen. 2020. Opiskelijat ja tutkinnot. <https://vipunen.fi/fi-fi/amk/Sivut/Opiskelijat-ja-tutkinnot.aspx>. Viitattu 7.4.2020

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:24. Ammattikorkeakoulusta terveydenhuoltoon. Koulutuksesta valmistuvien ammatillinen osaaminen, keskeiset opinnot ja vähimmäisopinnot.

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80112/tr24.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Viitattu 8.4.2020

Opiskelijaohjauksen laatusuosituksset. 2017. ValoPe. Varsinais-Suomen Sairaanhoidopiiri. Viitattu 7.4.2020 https://kho-kliiniset-hoitotyön-opettajat.webnode.fi/_files/200000088-4ad314bcde/Hoitotyön_Laatusuosituksset.pdf

Ruuskanen, S. & Meretoja, R. 2010. Opiskelijoiden näkemyksiä yliopistollisesta sairaalasta oppimisympäristönä. Sairaanhoidajalehti Päiv. 2/2010, 48–51.

Saarikoski, M., Kaila, P. & Leino-Kilpi, H. 2009. Kliininen oppimisympäristö ja ohjaus hoitajaopiskelijoiden kokemana – muutokset kymmenvuotiskaudella. Hoitotiede 2009, 163–173.

Saastamoinen, M. & Kujansuu, S. 2019. Hoitotyön opiskelijoiden ohjaus ohjatulla harjoittelujaksolla. Opinnäytetyö. Lapin ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019121125961>

Saastamoinen, T., Kattilakoski, H., Kokkala, C., Kotiala, J., Salonen, T., Raitio, K., Sarvi, O. & Hytönen, S. 2010. Luokkahuoneista työpaikoille. Sairaanhoidajalehti Päiv. 3/2010, 22–24.

Teuho, S., Roto, H., Sulonen, T., Vikberg-Aaltonen, P. & Sankelo, M. 2017. Terveysalan opiskelijoiden kielteiset kokemukset harjoittelun aikana. Tutkiva hoitotyö 2017, 10–17.

Tuomikoski, A-M. 2019. Sairaanhoidajien opiskelijaohjausosaaminen ja ohjaajakoulutuksen vaikutus osaamiseen. Oulun Yliopisto. <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789526222998.pdf>. p. 1-126.

Tuomikoski A-M, Ruotsalainen H, Mikkonen K, Miettunen J & Kääriäinen M. 2018. The competence of nurse mentors in mentoring students in clinical practice -A cross-sectional study. Nurse Education today, 2018, vol 71, p.78–83.

Tuomikoski A-M, Ruotsalainen H, Mikkonen K, Miettunen J & Kääriäinen M. 2018. How mentoring education affects nurse mentors' competence in mentoring students during clinical practice – A quasiexperimental study'. Scandinavian Journal of Caring Sciences, 2020, 34(1), p. 230-238.

Tuomikoski A-M, Ruotsalainen H, Mikkonen & Kääriäinen M. 2020. Nurses' experiences of their competence at mentoring nursing students during clinical practice: A systematic review of qualitative studies. Nurse Education today, 2020, vol 85, p.1-10.

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014, 20§
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141129>